

Ян Валєтов

**НІЧІЯ
ЗЕМЛЯ**

Харків
«Фоліо»
2024

Роби, що мусиш, і здійсниється, чому
судилося.

Марк Аврелій

Вибравши з двох зол менше, не за-
бувай, що ти вибрав зло.

Абу Шломо

Жук їв траву, жука клювала птаха,
Тхір мозок пив у птахи з голови,
І лиця, перекошені від страху,
Нічних істот
Дивилися з трави.

Микола Заблоцький

РОЗДІЛ 1

До запаху пожухлої трави виразно домішувався запах со-
лярки. Осінній ліс, уже злегка підморожений ранішніми хо-
лодами, давав йому змогу відрізнити один запах від іншого.
Влітку це було б неможливо.

На кілька секунд Михайло завмер і зробив знак Мовчу-
нові — не рухатися. Той, дарма що справді ще хлопчак —
тільки п'ятнадцять виповнилося, відреагував як годиться.
Його вже підведена для наступного кроку нога зависла в по-
вітрі й повільно, обережно опустилася на щільний, брунат-
но-жовтий килим із опалого, мокрого листа — без хрусту,
анічичирк.

Еге ж, точно солярка... З подувом вітерцю, що пробіг
між осик, Михайло вловив і третій різкий запах — запах
смерті. Пахло горілим. Недобре пахло. Ще кілька секунд він
розмірковував, чи йти вперед, до прогалини, що видніла
попереду, чи, все ж, звернути, обійти небезпечне місце,

але майже відразу вирішив іти. Надто вже не хотілося спускатися до яру, що розкинувся ліворуч. Глибокий, до речі, заболочений і напевно з сюрпризами. А праворуч це узлісся ніяк не обійти.

Він прислухався.

Тільки вітер. Навіть крику галичі не чути.

По прямій до точки рандеву кілометрів із чотири. Щонайбільше — чотири з половиною. Авжеж, можна звіритися за GPS, але він не хотів остаточно посадити батарейки. В запасі залишався тільки один комплект, а дорогу він, загалом, знав як свої п'ять пальців.

Мовчун завмер поруч, як мисливський пес у стійці. Насторожений, скуйовджений, готовий кинутися вперед за командою. Хороший хлопець. Правильний. З усіма шансами вижити. Якщо Бог допоможе, звісно. Поки що допомагав, а далі — видно буде.

Михайло звичним рухом поправив лямки наплічника, зняв автомат із плеча і жестом позначив напрямок руху. Бігцем вони перетнули яр, вибігли на пагорб і залягли в негустій ліщині, що, немов палісад, оточувала узлісся.

Нюх чи, радше сказати, чуття його не зрадило.

Учора ввечері тут було спекотно.

Одна БМП стояла, задерши до неба тупу морду, спираючись на корму — передні колеса зависли в повітрі. Друга майже встигла доїхати до лісу — метрів зо двадцять не вистачило, перевалила через невеликий пагорб і спіймала ракету в руховий відсік. На жовтій траві розбігалися чорнильними плямами чорні сліди згорілої солярки.

Зі свого місця Михайло виразно бачив чотири тіла.

Перший покійник лежав зовсім недалеко — метрів за тридцять — тридцять п'ять, показуючи їм стоптані підошви армійських черевиків. Поряд із ним валявся автомат — приклад виднівся біля ліктя лежачого. Він і по смерті не випустив ремінь АК.

«Отже, кінчала їх не піхота, — подумав Михайло. — Інакше б спорядження зібрали. Конфедератам його й так до за-різу треба, а в оонівців наказ такий є — нічого не залишати на полі бою, щоб не озброювати конфедератів і незаконні формування в «нічийці». Гелікоптери?»

Діставши бінокля, він за кілька секунд переконався у слушності своїх припущень. Сліди, схожі на зміїні, і без оптики було видно — якщо знати, що і де шукати.

Дві важкі бронемашини, звернувши з дороги, мчали, ви-ляючи, через поле, намагаючись дістатися лісу, на ходу від-стрілюючись від гвинтокрилів, які атакували з мінімальної висоти. Але не встигли.

Він виразно уявив собі мить атаки — шум дизелів, свист турбін, монотонне жвакання гвинтів «чопперів», автоматну тріскотню та ревіння навісних гелікоптерних «шестицівок», що зливається в суцільний надсадний гуркіт. Потім повітря розітнули ракети.

Тих, хто розбігалися, весело розстрілювали зі станко-вих кулеметів крізь відчинені двері. Повисіли, розганяю-чи гвинтами холодне повітря і водяний пил, над машина-ми, що чаділи масним чорним димом, для певності хвилин п'ять і подалися до річки — задоволені проведеною операці-єю. Пити пиво, задовольняти бойових подруг і насолоджува-тися життям. Звичайна бойова операція на «нічийній» смузі. У «буферній зоні». У «карантині». У «смузі відчуження». Хто як називав. І з якою метою називав.

Конфедерати любили нейтрально-соромливе «карантин». Оонівці, не соромлячись, називали цю смугу, що мала май-же сто кілометрів завширшки і сімсот кілометрів завдовжки, простягнувшись од Києва до Одеси, «буферною зоною». Ро-сіяни — «нейтралкою», «зеленкою» або ж «нічиєю Землею».

Це перший рік після Потопу журналісти придумували красиві назви — «зона смерті», «пекельна кухня» або й ще крутіше. А потім...

Звикли й до цієї новини, як, зрештою, звикають до будь-якої. Хоча, як можна звикнути до того, що на місці квітучих міст і сіл тепер могильник, Михайло уявляв собі слабо.

Ніхто не знав, скільки людей загинуло під час Потопу. Принаймні — п'ятнадцять мільйонів, як оголосила ООН, чи сімнадцять мільйонів осіб, як стверджували деякі фахівці, — число однаково жахало. Свого часу кількість загиблих намагалися порахувати, але з цього нічого не вийшло. А з початком основних подій стало просто не до того.

«Зона спільного впливу» — ну й назвочку вигадали! Коли на другий місяць після подій припинили приймати біженців і почали городити «колючку» та пропускні пункти на сході, ніхто не міг уторопати, що, власне кажучи, сталося. Комунікації не працювали — зв'язок, телебачення і радіо ніхто й не намагався налагоджувати. У військових був свій, а всім іншим, якщо чесно, було не до зв'язку. Спека стояла страхотлива, мертві тварини та люди гнили буквально скрізь. Ядерне зараження від шести блоків Запорізької АЕС, хімічне зараження від хімкомбінатів і металургійних заводів, спалаху інфекцій, аж до чуми й холери, — клопоту, м'яко кажучи, вистачало. А тут — конфедерати, з їхньою дохлою тезою, що, мовляв, сам Господь поділив Україну на Лівобережну і Правобережну, Львівський путч оунівців, Полонянська криза...

Уздовж нафто- і газогонів стали стіною російські війська — яке вже тут міжнародне співтовариство з його непотрібною думкою, коли йдеться про власні інтереси? Та й світова спільнота не надто чинила опір, хіба що особливо оскаженілі правозахисні організації — російські ресурси йшли в Європу, а своя сорочка до тіла все ж ближча, ніж чиясь «вишиванка». Тим паче що східні області заявили про створення незалежної республіки та миттєво приєдналися до Росії, увійшовши до її складу як єдиний член.

— Буремні деньки були, нічого не скажеш... — Михайло сховав у вусах невеселий усміх. Він досі пам'ятав ті страшні

часи безвладдя та безчасся. Безчасся, врешті-решт, закінчилось, а от щодо безвладдя...

Безвладдя залишалося й досі, господарюючи на просторах Зони спільного впливу, на дванадцятий рік після Потопу. Всі звикли. Всім було байдуже до того, що коїться в «карантині» — аби лише не віяв звідти вітер і не йшли дощі, приносячи радіоактивну воду чи кислоту. І не лізли через «колючку» й мінні загородження аборигени — вкриті виразками, заразні й небезпечні. Потім потихеньку сюди, в «карантин», почали скидати свій людський «непотріб» і зі сходу, і з заходу — надто вже зручно було позбуватися невдоволених і злочинців таким дешевим і доступним способом — так «карантин» став тим, чим був тепер. Нічиєю Землею, де діяв один закон — закон сили. В усіх, забутих Богом, хто тут нидів, була єдина мета — вижити.

Тим, кого зараз у бінокль розглядав Михайло Сергєєв, вижити не вдалося. Складно вижити на відкритій місцевості, коли в атаку на тебе заходять броньовані туші бойових гелікоптерів. Такі операції називають зачисткою Зони спільного впливу від незаконних бандитських формувань. Нібито бандитські формування бувають законними, їй-Богу! На ділі ж «чистили» все, що траплялося під руку. Ризикувати нікому не хотілось, а ще й сяка-така розвага на нудній охоронній службі. Безкарність розбещує, що й казати. Рубежі, особливо останні два роки, охороняли препогано, незважаючи на достатню кількість електронних систем. Сергєєв, який щонайменше раз на два місяці переходив нелегально то східний, то західний кордон, знав це напевно. Зате стріляти по рухомих мішенях тутешній контингент навчився дуже добре.

Хто «побешкетував» тут учора, можна було тільки здогадуватися. БМП були без розпізнавальних знаків. Розстріляти їх могли як оонівці, так і росіяни, і конфедерати. Потенційно він міг назвати ще щонайменше десяток імовірних

винуватців учорашніх подій, але спершу їм треба було десь роздобути гелікоптери.

Михайло і в думці не мав жалкувати за загиблими — на безневинних овечок вони схожими не були. Хлопці, схоже, належали до банди отамана Супруна — гуляв тут такий уже років зо три, і весело гуляв, треба сказати, з розмахом і молодецькою завзятістю. Лив кривцю, жирував на військових складах, вішав мародерів і філософствував не згірш за батька Махна. Не раніше, як зо два тижні тому саме його хлопці облягли Сергеева з Мовчуном у Кременчуці, щільно так облягли, вміючи. Та не знали, на кого нарвалися. Там і полягли всі п'ятеро — вони, здається, називають таку п'ятірку у вільному пошуку «гуртом». А п'ятий, як виявилось, сам «пан гуртовий», довго розповідав усе, що знав і не знав, із жахом дивлячись у спокійне Мовчунове обличчя, а той сидів перед ним навпочіпки. Не дарма боявся. У Мовчуна до них особливий рахунок. Який — Мовчун не казав. Він узагалі нічого не казав. Чути — чув, і непогано чув, як кажан. А говорити — не говорив. Ніколи.

Спершу Михайло думав, що хлопець просто не бажає цього робити. Були такі секти на Півночі — там давали обітниці мовчання, а порушникам на пострах відтинали язики. Але язик у Мовчуна був на місці, на фанатика, вирощеного істинною церквою чи Капищем, він не скидався, та говорила чомусь відмовлявся.

За минулі пів року Сергеев звик до хлопця, як до рідного, прикипів душею до нього і сподівався, що Мовчун віддячує йому тим самим. Позаяк віддячувати було за що — якби тоді Сергеев не нагодився вчасно, і сліду б уже не стало хлопчицького. Трясовина була серйозна. Що з того, що на вигляд — просто велика ковбаня на околиці Борисполя.

Мовчуна загнала туди зграя бродячих собак. Вони стали справжнім лихом для всіх, хто подорожував самостійно або невеликими гуртами. Людей собаки не боялися зовсім,

а лютістю й кровожерливістю не поступалися вовкам. Але розумом, хитрістю та численністю багаторазово їх перевершували.

Проходячи повз розбиту церкву з єдиним уцілілим куполом, що гнилою цибулиною стирчав над напівзруйнованими стінами, Сергеев почув постріли — стріляли ощадливо, короткими чергами та одиночними. Потім той, хто стріляв, дав чергу довгу, на пів рижка, і замовк. Увесь гірко набутий Сергеевим досвід волав про те, що лізти туди, де стріляють, не варто. Але досвід досвідом, а ноги самі понесли Михайла стежкою між двома старими складами, що најжилися іржавою покрученою арматурою, — там, звідки лунали постріли, була людина. І, найімовірніше, вона потрапила в халепу.

Потім він почув собаче вищання, навіть не вищання — скавуління та багатоголосе гарчання. Попереду була зграя, і, судячи зі звуків, чимала. Певна річ, мудріше було б зупинитися, не лізти в невідомість, крізь хащі амброзії та запиленого лопушиння, що розрослись у два людські зрости. Зграя — це зграя. Колективний розум — кровожерний, безжалний, добре організований. Собачий кудлатий спецназ у мундирах зі зваляної шерсті. Автомат проти них — не кращий варіант захисту. На такі випадки у Сергеева був обріз мисливської рушниці — колишньої тульської «вертикалки», набитий шротом. Страшна зброя ближнього бою, яку Сергеев тягав у саморобній кобурі при лівому боці вже три з гаком роки після того, як його ледь не загризли такі ось «спецназівці» в покинутому селі, на підході до «колючки». На згадку про це залишився шрам від рваної рани на нозі та довгий білястий рубець на передпліччі, там, де ікла ватажка, здичавилого ротвейлера, розпороли шкіру. І страх, він теж лишився.

Те, що він побачив у прогалині, за якою відкривався колишній путівець, що нині нагадував засмічене русло напівпересохлої річки з соковитою та міцною очеретяною порістю на узбіччях, несподіванкою не стало.

ЗМІСТ

Розділ 1	3
Розділ 2	49
Розділ 3	86
Розділ 4	123
Розділ 5	155
Розділ 6	221
Розділ 7	257